

6.3.2025

Liikenne- ja viestintäministeriö

Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön lausuntopyyntö (VN/18780/2023)

Valtiovarainministeriön lausunto valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on pyytänyt lausuntoa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12 –suunnitelma) on strateginen suunnitelma Suomen liikennejärjestelmän kehittämisestä 12 vuodeksi. Suunnitelma on laadittu liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisesti. Kunkin hallituskauden alussa valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma tarkistetaan ja sovitetaan yhteen julkisen talouden suunnitelman kanssa. Suunnitelmasta tehdään valtioneuvoston päätös, joka annetaan eduskunnalle selontekona. Suunnitelmassa käsitellään kaikki liikennemuodot, henkilö- ja tavaraliikenne, liikenneverkot, palvelut ja liikennejärjestelmän tukitoimet. LVM on valmistellut valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa vuosille 2026–2037 yhteistyössä suunnitelman kannalta keskeisten ministeriöiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Valtiovarainministeriö (VM) esittää lausunnossaan seuraavaa:

Suomen valtiontalouden tilanne säilyy myös tulevina vuosina haastavana.¹ Heikko talouden suhdanne heijastuu julkiseen talouteen monin tavoin, minkä lisäksi viime vuosien nopea inflaatio on kasvattanut menoja tuntuvasti. Julkisen talouden alijäämä alkaa kuitenkin vähitellen supistua talouden elpymisen sekä hallituksen toimien myötävaikutuksella. Vuonna 2029 valtiontalouden alijäämä on kuitenkin noin 2,7 prosenttia suhteessa BKT:hen. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä talouden heikko suhdanne kasvattavat velkasuhdetta nopeasti lähivuosina. Vuonna 2025 julkinen velka suhteessa BKT:hen nousee yli 82 prosentin ja kasvaa vähitellen 87 prosenttiin vuonna 2029. Kestävyyssvajeen arvioidaan olevan 1,5 % suhteessa BKT:hen.

Haastava julkisen talouden ja erityisesti valtiontalouden tilanne edellyttää kireän finanssipolitiikan jatkamista myös tulevina vuosina talouden tasapainottamiseksi ja

¹ Taloudellinen katsaus: Talvi 2024, VM:n julkaisu, 19.12.2024.

velkaantumisen taittamiseksi. Samaan aikaan menopainetta lisäävät tulevat investoinnit puolustukseen ja turvallisuuteen. Tässä ympäristössä merkittäviin menoliikenteeseen ei ole varaa myöskään liikenteen kohdalla.

Julkisen talouden tilanne huomioiden liikennesuunnitelman tulisi olla koko suunnittelukaudella 2026–2037 perusviritykseltään ns. säilyttävä, ellei jopa valikoiva. Niuakat määrärahat tulisi kohdistaa enenevässä määrin perusväylänpitoon ja korjausvelan kasvun taltuttamiseen. Liikennehankkeet ml. väyläverkon kehittämishankkeet tulisi toteuttaa tarkasti priorisoiden keskittyen merkittäviin pääväyliin ja korostaen nykyisen maailmantilanteen takia turvallisuuteen, huoltovarmuuteen ja sotilaalliseen liikkuvuuteen liittyviä näkökohtia. Suomen tulee hyödyntää laajasti EU:n tulevalla rahoituskehyskaudella liikenteen rahoitusohjelmasta saatavaa rahoitusta huomioiden edellä mainitut Suomen ja koko EU:n kokonaisturvallisuuteen liittyvät näkökohdat ml. jäänmurto ja liikenteeseen liittyvien digitaalisten palvelujen kehittäminen.

VM pitää lähtökohtaisesti kannatettavana Suomen liikennejärjestelmää koskevaa pitkäjänteistä suunnittelua. Viime kädessä liikenteeseen liittyvistä määrärahoista päätetään kuitenkin tulevissa talousarvioissa ja julkisen talouden suunnitelmissa. Tulevat hallitusohjelmat ja kehyspäätökset ovat keskeisessä asemassa liikenteen rahoituksen mitoituksessa. Nykyisessä toimintaympäristön murroksessa esimerkiksi vuoden 2029 määrärahatarpeeseen Liikenne 12 -suunnitelman takia on vielä ennen aikaista ottaa kantaa. Suunnitelman valmistuminen on venynyt alkuperäisestä aikataulusta vuodella. Hallitus kokoontuu huhtikuussa 2025 puoliväliriiheen arvioimaan vaalikauden aikana tehtyjä päätöksiä ja hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista. Liikenne 12-suunnitelman jatkovalmistelussa tulee huomioida mahdolliset puoliväliriihen ja vuosia 2026–2029 koskevan julkisen talouden suunnitelman tätä koskevat linjaukset.

VM pitää hyvänä lähtökohtana sitä, että valtion ja kuntien vastuut liikennehankkeiden rahoituksessa ovat selkeät. Liikenne 12-suunnitelmaluonnoksen mukaan valtio kantaa jatkossakin vastuun valtion väyläverkkojen rahoituksesta omistuksen mukaisesti. Eduskunta on myös vuosia 2021–2032 koskevan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (VNS 2/2021 vp) selonteon käsittelyn yhteydessä edellyttänyt, ettei yhteisrahoitusmallilla muuteta liikennehankkeiden rahoitusvastuiden peruseriaatteita. Valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnittelusta on muodostunut jatkuva prosessi, johon sisältyvät tietopohjan kehittäminen, suunnitelman laadinta laajaa tietopohjaa ja vaikutusarviointia hyödyntäen, suunnitelman toimeenpano sekä sen seuranta. Suunnitelman toimenpiteiden vaikutuksia kuntatalouteen olisi kuitenkin hyvä esittää nykyistä laajemmin. Maakunnallisella, seudullisella ja kunnallisella tasolla tehdään omaa, jatkuvaa liikennejärjestelmäyhteistyötä. Vuorovaikutus alueellisen ja kansallisen suunnittelun välillä on tärkeää ja mahdollistaa parhaan mahdollisen tietopohjan. Suunnitelmaluonnoksessa mainittu eri tasojen suunnitelmien yhteensovittaminen tarpeellisin osin on kannatettavaa.

Liikennejärjestelmällä on merkitystä hyvinvointialueille erityisesti niiden sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastaavien näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimen palvelut tulee turvata koko maassa. Lähtökohtana on palvelujen toteuttaminen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan tietyin edellytyksin koota suurempiin kokonaisuuksiin hyvinvointialueittain tai valtakunnallisesti. Palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus on turvattava. Liikennejärjestelmän toimivuus vaikuttaa palvelujen tehokkaaseen toteuttamiseen, tarkoituksenmukaiseen palveluverkkoon, liikkumista tukevien palvelujen järjestämiseen sekä hy-

vinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen merkittävyys toimialana, ml. turvallisuusnäkökohdat, sekä hyvinvointialueiden vuotuisen rahoituksen suuruusluokan (noin 26 mrd. euroa), on VM:n näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa edelleen perusteltua arvioida suunnitelman vaikutuksia myös hyvinvointialueiden järjestämisvastuiden kustannustehokkaan toteuttamisen näkökulmasta.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä

VN/18780/2023-VM-322

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: